

Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta
PL 355, 20101 TURKU
turun.kaupunki@turku.fi
jatehuoltolautakunta@turku.fi

Lounais-Suomen jätehuoltolautakunnan alueen kunnan- ja kaupunginhallitukset sekä tekniset lautakunnat ja ympäristölautakunnat

Lausunnon antaminen jätteenkuljetusjärjestelmästä

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry esittää, että paikkakunnallenne ja koko alueellisen jätehuoltolautakunnan alueelle sopisi parhaiten kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus on toimivin kaikkien jätejakeiden kuljetuksessa. Järjestelmä on toiminut alueella hyvin ja asiakkaat ovat olleet palveluun tyytyväisiä.

Lounais-Suomen jätehuoltolautakunnassa on vireillä kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa kuljetettavien kiinteiden jätteiden (polttokelpoinen jäte, biojäte, pienmetallijäte sekä lasi-, metalli-, kartonki- ja muovipakkausjätteet) kuljetusjärjestelmää koskevan päätöksen valmistelu. Lautakunta päättää siitä, siirrytäänkö jätteiden kuljetuksessa kunnan järjestämään vai kiinteistönhaltijan järjestämään jätteenkuljetukseen.

Tässä yhteydessä Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta on pyytänyt lausuntoja kiinteiden jätteiden kuljetusjärjestelmästä Auran, Kaarinan, Liedon, Marttilan, Paimion, Kanta-Paraisten, Pöytyän, Kanta-Ruskon, Salon, Sauvon ja Turun alueelta. Eri tahojen lausunnoilla tulee olla päätöksenteossa tärkeä merkitys. Lopullisen päätöksen asiassa tekee jätehuoltoviranomaisena toimiva Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta lausuntojen perusteella.

Asianosaisuus

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry edustaa yksityisiä jätehuoltoyrityksiä. Liiton jäsenyrityksiä toimii myös Lounais-Suomen jätehuoltolautakunnan alueella. SKAL edustaa asiassa alueen toimijoita, ja sen mielipide tulee ottaa huomioon.

Hallintolain 41 §:n mukaan esillä olevassa asiassa tulee antaa vaikuttamismahdollisuus, jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin. Viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

Jätelain vaatimukset valmistelulle

1.5.2012 voimaan tulleen jätelain 646/2011 § 37 [Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus] asettaa vaatimukset sille, mitä seikkoja tulee tarkastella silloin, kun jätteenkuljetusjärjestelmästä päätetään. Vaatimukset ovat seuraavat:

"Kunta voi päättää, että kiinteistöittäinen jätteenkuljetus järjestetään kunnassa tai sen osassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteen kuljettajan kanssa (kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus), jos:

- 1) näin järjestetty jätteenkuljetus täyttää 35 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset [Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on järjestämistavasta riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin];*
- 2) jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle*
- 3) päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan."*

SKAL korostaa, että kuljetusjärjestelmää koskevassa päätöksessä tulee yksilöidysti tarkastella kaikkia edellä mainittuja vaatimuksia.

Jätelain vaatimusten täytyminen alueella

1. Ensimmäisenä edellytyksenä on jätelaissa (37§ ja 35 §) todettu seuraavasti: "Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on järjestämistavasta riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin."

Lounais-Suomen jätehuoltolautakunnan alueella toimivat ainakin seuraavat kuljetusyrietykset polttokelpoisen jätteen, biojätteen ja pakkausjätteiden kuljetuksessa pakkaavalla jäteautolla: Cedde Trans Ab, H. Koskinen Oy, Someron Kiinteistöhuolto Järvinen Ky/ Jätekuljetus Järvinen Ky, Jätehuolto M. Helistö Oy, Kiinteistöhuolto

M. Valkama/ Valkama & Halinen Oy, Kuljetus ja Jätehuolto Mäkiö Oy, Lassila & Tikanoja Oyj, Liikenteenharjoittaja Sami Mäkinen, Läänin Kuljetus Oy, M.E. Sop Trans Ab/ M.E. Jäte & Trans Oy, Remeo Oy, Salon Jätehuolto Oy, Salon Seudun Ympäristöhuolto Oy, Envor Group Oy (ent. Someron Ympäristöhuolto Oy), Turun Seudun Hyötykuljetus Oy ja Yhtymä Kultra/ Perniön sementtituote. Näiden lisäksi vaihtolavakalustolla toimii alueella muitakin toimijoita.

Yritysten tarjonta on alueella runsasta ja niiden välillä on aitoa kilpailua, mikä pitää asiakkaiden hinnat kohtuullisina. Tarjonta on tällä hetkellä kattavaa ja luotettavaa. Jätteen kuljetuspalveluita on tarjolla kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin. Jätehuoltoyhtiön mahdollinen kilpailutus supistaisi tarjontaa alueella, jolloin kattavuus ja luotettavuus kärsivät. Kilpailun katoaminen alueelta voi myös nostaa hintoja.

2. Toisena edellytyksenä jätelaissa (37 §) kiinteistön haltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle on seuraava: ”Jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.” Kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta tukevat seuraavat seikat:
 - Kiinteistön haltijan järjestelmässä jätteenkuljetuksessa ei tule kerralla isoja asiakkaiden vaihdoksia kuljetusyriykselle, joista aina seuraa suuri ongelma kuljetusten toiminnan kannalta.
 - Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa samaan kuormaan yhdyskuntajätteen kanssa voidaan ottaa myös yritysten ja teollisuuden jätettä, mikä tehostaa kuljetuksia.
 - Monilokeroautojen käyttö on mahdollista. Kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen kilpailutuksissa kilpailutetaan yleensä vain yksi jätejäte kerrallaan.
 - Jäteyhtiön kilpailutus hävittää ylimääräisen kuljetuskapasiteetin alueelta. Se tuottaa ongelmia kriisitilanteiden hoidossa.
 - Jätteiden kuljettaminen hoituu vaatimukset täyttävästi molemmissa kuljetusjärjestelmissä. Kiinteistön haltijan järjestämästä mallista ei aiheudu enempää haittaa ja vaaraa ympäristölle ja terveydelle kuin kunnan kilpailuttamasta kuljetuksesta, koska lakisäätöiset ympäristövaatimukset eri toiminnoille täytyy olla samat kuljetusjärjestelmästä riippumatta.
3. Kolmantena edellytyksenä jätelaissa (37 §) kiinteistön haltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle on seuraava: ”Päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon

vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.” Kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta tukevat seuraavat seikat:

- Kotitalouksilla on mahdollisuus valita mieleisensä kuljetusyritys.
- Jos palvelu ei yrityksessä toimi halutulla tavalla, asiakas voi vaihtaa toiseen yritykseen.
- Päivystys toimii 24 tuntia/vrk. Jätehuoltoyhtiön kilpailuttamassa kuljetuksessa toimii vain normaali asiakaspalvelu, yleensä ma-pe klo 9–15.
- Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus kehittää alueen elinkeinotoimintaa ja mahdollistaa paremmin uudet innovaatiot alalle.
- Jätehuoltoyhtiön kilpailutuksessa markkinat keskittyvät. Tämän seurauksena on kuljetusyrityksiä, jotka ovat joutuneet lopettamaan toimintansa. Urakka-alueiden pilkkominen pieniksi ei estä tätä kehitystä.
- Jätehuoltoyhtiön kilpailutuksessa kuljettajien työsuhteturva vaarantuu. Kilpailutus voi viedä yritykseltä liiketoiminnan, josta pahimmassa tapauksessa seuraa työpaikkojenkin lakkaaminen.
- Kuljettajien työsuhteet muuttuvat jätehuoltoyhtiön kilpailutuksessa pätkätöiksi, epävarmuus lisääntyy ja yrityksen on vaikea saada ammattitaitoista työvoimaa.
- Työntekijöiden ja yritysten verotulot vahvistavat alueen taloutta.
- Uuden jätelain mukainen jätteenkuljetusrekisteri turvaa viranomaisille tasavertaisen valvonnan molemmissa kuljetusjärjestelmissä.
- Uuden jätelain mukaan jätteenkuljetusyritysten tulee hakea toiminnalleen lupaa ELY-keskukselta jätehuoltorekisteriin liittymisellä. Tähän liittyvät esitettävät vakuusmaksuveloitteet. Uudet veloitteet koskevat molempia kuljetusjärjestelmiä. Myös ympäristöluvat ja ympäristövalvonnan veloitteet koskevat samalla tavalla molempia kuljetusjärjestelmiä.

Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus on paras vaihtoehto

SKAL:n saamien tietojen mukaan kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus on paras ja toimivin vaihtoehto alueella. Se toimii hyvin, ja asiakkaat ovat palveluun tyytyväisiä. Yksityiskohtaiset perustelut ovat seuraavat:

1. Jäteyhtiön järjestämä kilpailutus ei alenna asukkaiden kustannuksia

Laajojen tutkimusten mukaan jätteenkuljetuksen kilpailutus keskitetyksi ei johda asukkaiden maksamien vuotuisten jätehuoltokustannusten laskuun. Innolink Research Oy teki vuonna 2011 vertailevan hintatutkimuksen kunnittain. Tutkimuksessa oli mukana sekä ns. sopimusperusteisen että kunnan kilpailuttaman jätteenkuljetuksen kuntia. Omakotitaloissa jätehuollon vuosihinnat olivat hivenen pienemmät kunnallisessa kilpailutuksessa (173,32 € (kunnan kilpailuttama)/189,62 € (sopimusperusteinen), mutta kerros- ja rivitalo-osakeyhtiöiden tulos oli asuntoa kohti toisinpäin (95,54 € (kunnan kilpailuttama)/88,53 € (sopimusperusteinen). Täysin sattumanvaraisesti valitun 1000 vastaajan nettipaneelin omakotiasukkaiden maksamat hinnat olivat puolestaan molemmissa järjestelmissä aivan samat.

Kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa kuljetusyrietykset perivät laskut ja vastaavat logistiikasta sekä asiakaspalvelusta omana työnään. Näin kunnallisen jätehuoltoyhtiön hallintokulut voidaan pitää pienenä.

Useilla paikkakunnilla kuljetusjärjestelmää muutettaessa on asukkaille kerrottu jopa 40 %:n säästöjä jätehuoltokustannuksissa siirryttäessä kunnan kilpailuttamaan järjestelmään. Tätä ei ole voitu osoittaa toteutuneen millään paikkakunnalla. Syynä tähän ovat mm. kuntayhtiön raskas hallinto, väljä organisaatio, julkisista hankinnoista tulevat hallinnolliset kustannukset sekä kilpailuttamisesta aiheutuva työ.

2. Asukkailla oltava valinnanmahdollisuus - tämä turvaa palveluiden laadun

Useat tutkimukset osoittavat, että asukkaat kannattavat ehdottomasti suoriin sopimukseen perustuvaa jätteenkuljetusmallia. Vuonna 2011 Innolink Research Oy:n tekemä valtakunnallinen kyselytutkimus osoitti, että sopimusperusteisen järjestelmän asiakkaista 85 % valitsisi saman järjestelmän, ja kunnan kilpailuttaman järjestelmän valitsisi vain 67 % sen asiakkaista. Sopimusperusteisen kuljetuksen asiakkaat olivat tyytyväisempiä jätehuollon toimivuuteen ja joustavuuteen kuin kunnan kilpailuttaman järjestelmän.

Taloustutkimuksen Pohjois-Pohjanmaalla vuonna 2009 tekemän tutkimuksen mukaan alueilla, joissa on vaihdettu sopimusperusteisesta mallista kunnan kilpailuttamaan, asukkaista suurin osa haluaisi entisen mallin takaisin. Asukkaat olivat tyytymättömiä kunnan järjestämän palvelun joustamattomuuteen, lajittelumahdollisuuksien puuttumiseen sekä hintatasoon.

Kuljetusjärjestelmän muutos ja urakoitsijoiden vaihdokset kilpailutusten välillä ovat saaneet aikaan suuria ongelmia jätehuollon toimivuudessa, kun uudet kuljetusyrietykset eivät ole löytäneet ja tyhjentäneet kaikkia kohteita, ja toisia jäteastioita on saatettu tyhjentää tarpeettoman usein.

Keskitetty kilpailuttaminen (julkisena hankintana) estää kotitalouksia hankkimasta haluamansa laadun mukaista jätteenkuljetusta. Keskitettyssä kilpailutuksessa asukkaat tai muutkaan kunnan vastuulla olevat toimijat eivät voi enää valita toista kuljetusyrietystä, jos palveluun ei olla tyytyväisiä. Hyvin toimiva asiakkuussuhde kuljetusyrietyksen kanssa saattaa päättyä kilpailuttamisen vuoksi vaikka kuntalaiset haluaisivat sitä jatkaa. Asukas on siis pakotettu tyytymään jätehuoltoyhtiön hänelle valitsemaan palvelun laatuun.

Julkiset hankinnat eivät tässä tapauksessa edistä kilpailua, vaan ne lamauttavat jo toimivien markkinoiden toiminnan.

Kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen malli antaa pysyvyyden sopimusympäristöön ja mahdollistaa aidon asiakas-yriety -suhteen.

3. Keskitetty kilpailutus ei johda ympäristöpäästöjen vähentymiseen

Kahden jätteenkuljetusjärjestelmän välillä aiheutuvien päästöjen erot ovat erittäin pienet. Ramboll Finland Oy on tehnyt asiasta selvityksen Oulun seudulla. Siinä todettiin, että kiinteistön haltijan järjestämästä kuljetusjärjestelmästä siirtyminen kunnan kilpailuttamaan kuljetusjärjestelmään vähentäisi raskaan liikenteen suoritetta yhden jätejakeen kuljetuksessa ainoastaan 0,09 %. Tutkimuksen mukaan jätteenkuljetuksen osuus raskaan liikenteen suoritteesta oli 0,62 %, ja kokonaisliikennesuoritteesta vain 0,04 %. Näiden lukujen perusteella ei siis voi valita jätteenkuljetusjärjestelmää. Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kuljetusyrietykset ovat suunnitelleet tehokkaat kuljetusreitit. Järkevää ja kannattavaa liiketoimintaa harjoittavat yrietykset eivät tee hukka-ajoja.

Kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen avulla voidaan myös tehostaa kuljetuksia. Useilla yrietyksillä on käytössään monilokeropakkaajia, joilla voidaan kerätä useampaa jätejaetta samalla ajokerralla. Keskitettyssä kilpailutuksessa urakat tehdään lähes poikkeuksetta jätejakeittain, jolloin jokainen jätejae joudutaan ajamaan erikseen, mikä lisää ajosuoritetta.

4. Keskitetyllä kilpailutuksella on erittäin kielteiset yritysvaikutukset

Kunnallinen kilpailutus voi olla erittäin haitallista jätteenkuljetusalan yritystoiminnalle. Jos jokin yritys häviää kilpailutuksessa, se menettää mahdollisuuden yritystoiminnan harjoittamiseen. Mikään yritys ei voi odottaa 3-5 vuotta toimeettomana kunnes seuraava kilpailutus tehdään. Jos paikallinen yritys häviää kilpailun, myös paikkakunnan kuljettajat voivat menettää työpaikkansa. Kunta menettää verotuloina sekä paikallisen yrityksen verot että työntekijöiden verot.

Kokemuksemme perusteella voidaan osoittaa, että kunnan kilpailutus johtaa kilpailun keskittymiseen ja tarjonnan pienenemiseen. Kilpailu kilpailulta yhä pienempi määrä yrityksiä on tarjoamassa palveluita.

5. Vaikutukset työntekijöiden työsuhteturvaan

Kilpailuttaminen johtaa yritystoiminnan epävarmuuteen ja heijastuu suoraan yritysten työntekijöiden työsuhteturvaan. Yrityksen toiminnan kehittäminen myös estyy. Hävittyään kilpailutuksessa yritys joutuu pahimmassa tapauksessa lopettamaan toimintansa ja sanomaan irti pitkäaikaisissa työsuhteissa olleen henkilöstönsä. Julkisista hankinnoista seuraava sopimusten määräaikaisuus tuo epävarmuuden myös henkilöstöön ja lisää laajasti taloudellista epävarmuutta.

6. Ympäristövaatimukset ja lupavelvoitteet yhteneväiset molemmissa järjestelmissä

Jätteenkuljetusrekisterin hoitaminen ja ylläpito ovat tärkeitä jätehuoltojaoston viranomaistehtäviä. Jätelautakunnan tehtävänä on valvoa jätteenkuljetusrekisterin avulla kiinteistöjen mukanaoloa jätehuollossa. Jätteenkuljetusrekisteriä koskevat tiedot tulee antaa viranomaiselle myös kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa. Kuljetusyrietykset ilmoittavat jätteenkuljetusrekisteriin jätehuollon piirissä olevat kiinteistöt, jäteastioiden koon ja tyhjennysvälin jättejakeittain.

Uuden jätelain mukaan jätteenkuljetusyrietysten tulee hakea toiminnalleen lupaa ELY-keskukselta jätehuoltorekisteriin liittymisellä. Tähän liittyvät suunnitellut vakuusmaksuvelvoitteet. Uudet velvoitteet koskevat molempia kuljetusjärjestelmiä. Myös ympäristöluvut ja ympäristövalvonnan velvoitteet koskevat samalla tavalla molempia kuljetusjärjestelmiä.

Yhteenveto

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry katsoo, että Lounais-Suomen jätehuoltolautakunnan alueella ei ole esitetty sellaisia jätelain 37 §:n edellyttämiä perusteluja, jotka estäisivät kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetusjärjestelmän valintaa. Alueella on tarjolla yksityisiä jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.

SKAL:n mielestä suora asiakkaan ja yrittäjän välinen sopimus mahdollistaa parhaiten pitkäaikaiset asiakassuhteet ja luo parhaat edellytykset tehokkaalle jätehuoltojärjestelmälle. Kunnan, ja tässä tapauksessa myös jätehuoltolautakunnan tehtävänä, on mahdollistaa asukkaille hyvin toimivat ja laadukkaat jätehuoltopalvelut sekä taata hyvät toimintaedellytykset alueen yrityksille.

Kunnioittavasti

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry

Iiro Lehtonen
toimitusjohtaja

Pekka Loukola
asiantuntija